

kirjaamo@stm.fi

Lausuntopyyntö STM010:00/2015

Lausuntopyyntö valtakunnallisen hoidon saatavuuden ja yhtenäisten hoidon perusteiden työryhmän lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisen yhtenäisistä perusteista

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisen yhtenäisiksi perusteiksi.

Oppaan tavoitteena on yhtenäistää lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteita ja toimia terveydenhuollon ammattilaisten työn ohjeistuksena sekä apuvälineitä tarvitsevien henkilöiden tiedonlähteenä.

Kuntaliitto katsoo, että laadittu apuvälineopas on kokonaisuutena ottaen selkeä ja auttaa selkiyttämään käytännön apuvälineprosessia sekä ammattilaisten että asiakkaiden osalta. Selkeytystä tarvittaisiin vielä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden sekä vammaispalvelulain perusteella myönnettävien laitteiden osalta. Apuvälineiden tarpeen arviointi edellyttää aina ammattilaisen asiantuntijuutta, mikä yleensä on terveydenhuollossa. Asiakasnäkökulmasta selkeintä olisi, että tarvittavat apuvälineet saisi yhdestä paikasta.

Yhteinen valtakunnallinen asiakirja yhdenmukaistaa apuvälineprosesseja, mikä vahvistaa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Toisaalta on tärkeää, että oppaassa korostetaan yksilöllisyyttä ja asiakaslähtöisyyttä yksilöllisten ratkaisujen tarjoamisessa.

Maakunnat voivat tarkentaa omien toimintakäytäntönsä osalta asiakirjaa siltä osin, miten sosiaali- ja terveyspalvelut alueella on järjestetty ja apuvälinepalvelut organisoitu. Oppaan päivittämistä varten on nimetty työryhmä, jossa on edustus jokaiselta ERVA-alueelta. Työryhmän tehtävänä on tarkentaa oppaan sisältöä vastaamaan mm. palvelurakenteiden muutoksiin sekä ottamaan kantaa uusien apuvälineiden luovuttamisperusteisiin.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että eri maakunnissa apuvälinepalveluiden taso ja saatavuus ovat asiakkaan näkökulmasta yhdenvertainen ja varmistetaan, että eroja maan eri osissa ei pääse syntyämään, vaikka maakunnat räätälöivät apuvälinepalvelut oman maakuntansa tarpeista ja resursseista käsin.

Oppaan yleinen ohjeistus on riittävän tarkalla tasolla, jotta tärkeimmät prosessit ja vastuut tulevat selkeästi esille.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että paikallisesti on annettu tarkempia ohjeita ja yhteystietoja mm. apuvälineiden hankkimisesta, huollosta ja eri osapuolten vastuista.

Luvussa 5 käsitellään apuvälineitä muuttuvissa elämäntilanteissa ja asumismuodoissa. Tässä yhteydessä on käsitelty ulkokuntalaisen apuvälinepalveluita, valinnanvapautta, kotikuntalaisen mukaista muuttoa, sosiaalihuoltolain mukaista muuttoa ja asumispalveluyksiköissä ja laitoshoidossa asuvien apuvälinepalveluita.

Kuntaliitto katsoo, että edellä mainittujen kohtien osalta ohjeistus kustannusvastuista tulisi olla vielä selkeämpi. Etenkin valinnanvapautta koskevassa osiossa tulisi perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon prosessit ja kustannusvastuut olla selkeämmin avattuina. Samoin asumispalveluyksiköiden apuvälinepalveluiden vastuut ja kustannukset yksityisten palveluasumisyksiköiden osalta tulisi olla avattuna niin selkeästi, kuin se tämän hetkisen tilanteen ja tiedon osalta on mahdollista.

Kehitysvammaapuissa on menossa rakennemuutos, jossa laitoksista muutetaan erilaisiin asumisyksiköihin. Muutettaessa uuteen yksikköön asiakkailla saattaa ilmeitä uusia tarpeita mm. sänkyjen ja suihkutuolien osalta. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta myös nämä tarvikkeet tulee myöntää lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Kuntaliitto nostaa myös esille luokitusosaa koskien päivitystarpeen. Onko oppaassa käytettyjen luokitusten osalta tulossa lähitulevaisuudessa muuta päivitystarvetta, joka aiheuttaisi oppaan pikaista päivitystarvetta tai tietojen nopeaa vanhentumista?

Luokitusosassa osiossa 05 Apuvälineet taitojen harjoittamiseen todetaan, että kognitiivisten taitojen apuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kuntaliitto toteaa, että dementiaa sairastavien ja vammaisten henkilöiden, erityisesti kehitysvammaisten ja autististen henkilöiden kuntoutuksessa erilaiset muistia ja keskittymiskykyä harjoittavat apuvälineet lisäävät henkilöiden toimintakykyä ja arjessa selviytymistä.

Luokitusosiossa 12 22 03 05 todetaan, että lajikohtaisessa urheilussa käytettävää pyörätuolia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan se voidaan hakea vammaispalvelulain mukaisena taloudellisena tukitoimena.

Pyörätuolien hankkiminen edellyttää aina ammattilaisen arviointia. Sosiaalihuollossa harvoin on lääkinnällisen kuntoutuksen asiantuntemusta. Sosiaalihuolto voi hankkia terveydenhuollosta konsultaatioapua esimerkiksi harrastuksissa käytettävien pyörätuolien tarvearvioinnissa.

Luokitusosassa 12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät todetaan, että kiinteästi asennettava nostolaite sekä nostoliinat voidaan myöntää vammaispalvelulain perusteella asuntoon kuuluvana välineenä tai laitteena.

Oppaan on tarkoitus selkeyttää apuvälineiden myöntämisperiaatteita. Selkeyttä ja asiakaslähtöisyyttä lisäksi, että yksi taho vastaisi samantapaisten apuvälineiden myöntämisestä.

Muuta

Oppaasta puuttuu apuvälineiden myöntämisen työnjako (<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/apuvälineet/apuvälinepalvelujen-työnjako>), joka pitäisi olla siinä. Sekä toimijoille että apuvälineitä tarvitsevalle henkilölle pitäisi antaa kokonaistieto siitä, miten ja mihin ja kenen toimesta apuvälineisiin kokonaisuutena vastataan.

Koska vastuut jakautuvat esim. vammaispalvelun ja kunnan lääkinnällisen kuntoutuksen välillä, joidenkin laitteiden yhteensopivuutta ei varmisteta. Tämä koskee myös Kelan myöntämiä joitain kalliita opiskelun ja työn apuvälineitä.

Kuntaliitto huomauttaa, että oppaassa on lukuisia viittauksia asukkaan kotikuntaan apuvälineasioista vastaavana tahona. Nämä kohdat edellyttävät vielä uudelleen muotoilua ja sote-maakuntauudistuksen huomiointia.

Lisäksi Kuntaliitto toteaa, että oppaassa tulisi huomioida Apuvälineluokitukseen vuoden 2011 jälkeen tehdyt muutokset sen mukaisesti kuin koodisto on jaeltavan kansallisella koodistopalvelimella, <http://91.202.112.142/codeserver/pages/classification-view-page.xhtml?classificationKey=313&versionKey=390>.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota myös tarpeeseen ja mahdollisuuteen arvioida apuvälinepalveluita koskeva lainsäädäntö osana sote-maakuntaudistusta asiakaslähtöisen integroidun palvelukokonaisuuden luomiseksi.

SUOMEN KUNTALIITTO

Tarja Myllärinen
johtaja, sosiaali- ja terveysasiat

Anu Nemlander
erityisasiantuntija, tieto- ja taloustiimin esimies